

Nagroda im. ks. Stanisława Musiała SJ dla Tomasza Pietrasiewicza i Ośrodka "Brama Grodzka - Teatr NN" w Lublinie

Na wniosek Collegium Artium Tomasz Pietrasiewicz oraz Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN" zostali w 2011 roku laureatami Nagrody im. ks. Stanisława Musiała SJ w kategorii inicjatyw społecznych promujących dialog chrześcijańsko-żydowski i polsko-żydowski.

Uzasadnienie

Tomasz Pietrasiewicz jest pomysłodawcą i dyrektorem [Ośrodka "Brama Grodzka-Teatr NN"](#) w Lublinie, który od blisko 20 lat konsekwentnie realizuje działania edukacyjne, artystyczne i animacyjne mające na celu odtworzenie i uzdrowienie polsko-żydowskiej pamięci. Działalność Ośrodka nawiązuje do symboliki i historii jego siedziby - lubelskiej Bramy Grodzkiej, która przez stulecia była przejściem pomiędzy miastem chrześcijańskim i żydowskim. "Odkrywając przeszłość tego miejsca, uczyliśmy się trudnej i bolesnej sztuki pamiętania". Ta pusta przestrzeń po zniszczonym żydowskim mieście stała się dla Ośrodka naturalnym miejscem do realizowania działań odkrywających pamięć o przeszłości polsko-żydowskiego Lublina, ale będących też upamiętnieniem ofiar Zagłady.

W swoich projektach artystycznych i edukacyjnych Ośrodek podkreśla symboliczne znaczenie Bramy jako miejsca łączącego różne narody, tradycje i religie. Wśród tych działań wymienić należy Misteria Pamięci - działania artystyczne przeprowadzane w przestrzeni nieistniejącego miasta żydowskiego: między innymi "[Jedna Ziemia - Dwie Świątynie](#)", "[Dzień Pięciu Modlitw](#)" (na Majdanku), "[Pamięć Sprawiedliwych - Pamięć Świata](#)".

Innym symbolicznym działaniem organizowanym corocznie przez Ośrodek w rocznicę likwidacji lubelskiego getta jest wysyłanie listów zaadresowanych do dawnych mieszkańców nieistniejącego miasta żydowskiego. Szczególną rolę odegrały w tym projekcie "[Listy do Henia](#)". Henryk Żytomirski - żydowski chłopczyk urodzony w 1933 roku w Lublinie który zginął na Majdanku w 1942 roku, stał się nie tylko lokalnym symbolem dzieci żydowskich zgładzonych w czasie Shoah. O nieustającej potrzebie pamiętania o przeszłości przypomina także zainicjowana przez Ośrodek "Lampa Pamięci". Od 2004 roku ta lampa miasta żydowskiego pali się dzień i noc i jest nigdy niegasnącym światłem pamięci o przedwojennej dzielnicy żydowskiej w Lublinie.

Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN" realizował także cykl przedstawień teatralnych odwołujących się do historii i folkloru żydowskiego. Te inspirowane m.in. opowiadaniem Singera, stanowią rodzaj hołdu złożonego ich autorowi w mieście, które utrwalił w swojej książce "Sztukmistrz z Lublina". Równocześnie Ośrodek gromadzi materiały historyczne, które były i są popularyzowane w mediach. Zrealizowano m.in. duże wystawy dokumentalne: "[Wielka Księga Miasta. Lublin w fotografii do 1939 roku](#)" (1998) i "[Portret Miejsca](#)" (1999) pokazujące polsko-żydowski Lublin. W 2003 roku Ośrodek przygotował wystawę-instalację artystyczną "[Elementarz](#)" o dzieciach w obozie na Majdanku.

Edukacja o polsko-żydowskiej przeszłości inicjowana i kontynuowana przez Ośrodek ma różne formy - sesje naukowe, zajęcia dydaktyczne w zakresie edukacji wielokulturowej dla uczniów, a także szkolenia dla nauczycieli i animatorów kultury. W 2001 roku w Ośrodku odbyła się międzynarodowa konferencja "Edukacja dla Pojednania" oraz seminarium: "Dziedzictwo kulturowe Żydów na Lubelszczyźnie". Efektem tych działań było wydanie wspólnie z Zakładem Historii i Kultury Żydów UMCS podręcznika dla nauczycieli "[Dziedzictwo kulturowe Żydów na Lubelszczyźnie](#)", który służy w wielu lubelskich gimnazjach i liceach do realizowania programów edukacyjnych.

Charakter edukacyjny miał także projekt "[Dom](#)" - poznawania dziejów lubelskiego miasta żydowskiego poprzez historię jednej kamienicy i losy jej mieszkańców. Kamienice mieszczące się przy ulicach Złotej 3, Grodzkiej 19 i Krawieckiej 41, oraz ich mieszkańcy odtąd nie są już anonimowymi. Podobnie jak i synagogi, które wiele osób miało okazję poznać dzięki konkursowi modelarskiemu "Synagogi Lubelszczyzny" (2001), którego efektem stała się wystawa prezentowana w różnych miastach Regionu. W tym samym czasie (2002) Ośrodek zainicjował nowy program "[Zapomniana Przeszłość - Wielokulturowe Tradycje Lubelszczyzny](#)". Ośrodek stworzył także (1999) i prowadzi portal internetowy "[Brama Pamięci - Lubelscy Żydzi](#)" poświęcony dziedzictwu kulturowemu lubelskich Żydów. Zamieszczane w nim informacje, materiały ikonograficzne oraz nagrania audio i video dotyczą historii i tradycji Żydów z terenu Lublina i Lubelszczyzny.

Działalność Ośrodka to także publikacje wydawnictw promujących lokalną historię i dialog międzyreligijny i międzykulturowy. Tom "[Żydzi lubelscy. Materiały z sesji poświęconej Żydom lubelskim. Lublin, 14-16 grudzień 1994 roku](#)" i publikacja "[Żydzi w Lublinie. Żydzi we Lwowie. Miejsca - Pamięć - Współczesność](#)" (2006), czy też dwie edycje "Kalendarza Ekumenicznego" są tylko jednymi z wielu przykładów.

Praca Ośrodka to także upamiętnianie akcji pomocy Żydom - od 2001 roku trwa program "[Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata](#)", który początkowo skupiał się na nagrywaniu relacji osób z terenu Lublina i Lubelszczyzny, które zostały odznaczone medalem "Sprawiedliwego". W latach 2007-2008 zrealizowano projekt "Świata w Ciemności - Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata". Jednym z ważnych celów projektu jest stworzenie internetowej bazy informacyjno-dokumentacyjnej zawierającej relacje i wspomnienia osób z Lublina i Regionu uhonorowanych medalem "Sprawiedliwy wśród Narodów Świata", oraz wykorzystywanie jej do celów edukacyjnych.

Z pewnością na uwagę zasługuje także wiele innych inicjatyw Ośrodka, jak choćby [Lubelski Plac Śmierci](#) (upamiętnienie i oznaczenie Lubelskiego Placu Śmierci, czyli miejsca wywozów transportów do obozu zagłady w Bełżcu), [Szlak kultury i tradycji żydowskiej w Lublinie](#), [Śladami Singera - Wędrownie Spotkania z Opowieścią](#) (2006) - ekspedycja młodzieży z działającej przy Ośrodku Akademii Obywatelskiej po miasteczkach Lubelszczyzny (uczestnicy zbierali stare fotografie, nagrywali historie mówione i organizowali dla miejscowych warsztaty i przedstawienia na bazie Singerowskich opowiadań). Podróż znalazła swoją kontynuację w kolejnym projekcie: w 2009 roku. W efekcie tych projektów powstał literacki przewodnik po Lubelszczyźnie "[Śladami opowiadań Isaaka Bashevisa Singera](#)".

Ośrodek współpracuje z instytucjami kultury z Polski, Europy, USA i Izraela w zakresie upamiętniania Holokaustu, edukacji o historii Żydów, Holokaucie i relacjach polsko-żydowskich i chrześcijańsko-żydowskich. Wspiera także projekty wymiany uczniów z Izraela i Polski oraz uczniów żydowskiego pochodzenia z USA. W tym celu w 2008 roku powstał program "[Spotkanie](#)", będący programem edukacyjnym tworzącym płaszczyznę spotkań dla polskiej i żydowskiej młodzieży.

W grudniu 2010 roku nieznanymi sprawcy obrzucili mieszkanie Tomasza Pietrasiewicza cegłami ze swastyką. Atak ten miał niewątpliwie związek z jego pracą w obszarze pamięci stosunków polsko-żydowskich, choć oficjalnie nie uznano go z przyczyn formalnych za atak antysemitki. Przyznanie Nagrody im. ks. St. Musiała jest wyrazem uznania dla dotychczasowych działań lubelskiego Ośrodka "Brama Grodzka-Teatr NN", ale także formą wsparcia dla jego dyrektora i zespołu w dalszej walce z antysemityzmem, ksenofobią i rasizmem.